

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

ПОВЕСНИЦА О ДРАМИ УОПШТЕ.

(Наставак.)

Шпањолска драма достиже свој вршак у пословима „Lope de Vegas“ и „Calderon de la Barcas“ у 17. веку.

Драмска књижевност у *Талијанаца* не дође до светског гласа као епска им. Али се ипак уз велике драматичаре других народа спомињу *Гоци* и *Голдони* као писци веселих глума, а *Алфијери* и *Мегастрасио* као писци трагедија.

Немачка се драма вековима развијала, постав самостална са великом муком истом у 18. веку, кад се опростила туђинског, особито француског утицаја. У 16. веку поче се немачка драма развијати, када се појавише драмски песници *Ханс Сахс*, а доцније *Андрија Гринус*. На измаку 17. века поче облађивати француска драма, коју потпомагаше *Готшед*. Али је истом *Лесинг* почео подизати немачку народну драму оштром критиком, обарајући француске угледе, а утврђујући Шекспиров утицај. За Лесингом стигну вршак у немачкој вештини драме *Гетове* и *Шилерове*. После њих као вешитаци те врсте вреде Хенрик *Клајст*, *Грилшарцер* и Фридерик *Халм*. — Немачка је трагедија много врснија него комедија; ова се и дан-данас јако држи француских угледа.

Виљем Шекспир

као драмски песник.

Вилијем Шекспир (William Shakspeare, како је он сам написао своје име у свом тестаменту) родио се 23. априла 1564. у Стретфорду, умрбо 23. априла 1616. Како га отац рано узме из школе, да га научи каквом занату, он се слабо учаше у својој младости, те то доцније мораде

накнадити. Већ се у 18. својој години ожени, али му женидба не буде сретна. Око 1586 оде у Лондон, где се састане са члановима неког глумачког друштва, са којима се још пре тога познавао, а доцније постане и деоничар код неких глумачких друштава, те се које отуда које од својих драмских послова тако помогне, да у својој вароши стече кућу и земљу. Кажу, да је заслуживао за сваки нови комад по 10 до 25 фун. стерлинга, а на годину 400 фун. ст., што чини данас око 2000 фор. Најсретније му време беше око 1597—1606, кад се прикупљаху око њега племенити и верни пријатељи његови, особито млади лорд Саутемтн (Southampton) те га храбраху и помагаху у његовом књижевном раду. У то доба беше Шекспир као припознати вођ на челу *народне песничке школе*, на коју заман нападаху учени Бен Џонсн (Ben Jonson) и присталице му. Тада му изиђоше на свет *Хемлет* (Hamlet — 1602.), *краљ Лир* (Lear — 1605), *Млетачки трговац* (Merchant of Venice — 1596), и *Сан у летној ноћи* (A midsummer — night's dream — 1593—94). Али након златнога доба, за владе краљице Јелисавете, дође оловно доба Јакова I., које је он у својим сонетима жалосно описао и које показују и његове драме *Мекбет*, *Отело*, *Цимбелина*, *Олуја*, *Јулије Цесар*, *Тимон* и т. д., што изиђоше 1606—1614. Озловођен остави престоницу 1613 или 1614, те се врати у Стретфорд, где и умре на свом пољском добру забављајући се својим песничким радом. Изнајпре му је прост камен са простим натписом покривао његов гроб, док му се на сто и педесет година након његове смрти не подиже народни споменик у Лондону. Нај-

бољи му спомен учини његов драмски противник Бен Џонсен, који у првом издању његових дела (1623.) проговори реч у похвалу његову, па између другог којечег каза: „Твоја је по-

беда, Енглеско! јер ти можеш, да покажеш човека, коме се сва глумишта јевропска морају покорити. Он не беше за једно доба, него за сва времена!“

(Свршиће се.)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ултим, шаљива игра у 5 чинова, од Гу-става Мозера, и

Рату шрно доба, шаљива игра у 5 чинова, од Мозера и Шентана), ето, то су две глуме од тако рећи истог писца, па су и приказане једна за другом. Писци, Мозер и Шентан, познати су нашем свету са својих глума, пуних хумора, досетака и смешних ситуација, ако и без дубљег заплета. Трећи у њиховом друштву је Розен, који је такође нашем свету познат. Држим, да неће бити од потребе, да се много говори о горњим шаљивим играма. Оне као такве чине своју дужност, веселе, засмејавају публику. Радња је у њима жива, а сваки чин се сврши неким малим ефектом, који добротворно утиче на и тако весело расположење гледалаца. Споменути писци а с њима још и Хуго Лублинер (Биргер) држе шаљиви репертоар скоро свију немачких позоришта, па чак и бечког дворског. У последње доба даје се у бечком градском позоришту Розенова шаљива игра „O diese Mädchen!“ са ванредним успехом, тако, да је то позориште сваки дан дупком пуно. Шентан је у последње доба постао драматург и главни редитељ у бечком градском позоришту, а они други живе које у Берлину, које иначе у Немачкој.

Приказ наших глумаца био је у оба комада изврстан. У другом нас је најпријатније дирнуо г. *Петра Добриновић*, који је тог вечера после своје дуже болести први пут ступио на позорницу, у једној од својих најбољих улога, као лаћман Раф-Рајфлинген (Макса Недић). Публика је тог омиљеног уметника дочекала с бурним аплаузом и с лепим венцем са тракама. Аплауз се и за време представе не једанпут поновио. И с наше стране нек му је признање на овоме месту. Живео!

М. С—ћ.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу). „Нар. Нов.“ до-несе глас: „Како чујемо гђца *Алма Стефановићева* ангажована је на пет година, и ми јој том приликом не желимо ништа друго, но да испуни наде, које у њу са свих страна стављају, и да вазда остане у опћинству у оној мило-сти, у којој је данас.“

* (Народно позориште у Загребу). „Нар. Нов.“ од 19. марта о. г. јављају: „Синоћња реприза Милекерозе оперете „*Бак просјак*“ успела је још боље од прве представе. У сваком глумствору могу се истаћи лепше и сјајније тачке, но овде би нам скоро тешко било истакнути поједине арије које слушаоца освајају. Један мотив прелива се у овој оперети у други тако, те је један угоднији од другог. Но и у овом погледу, како који певач коју арију схваћа и како је пева, можемо наше силе само похвалити, јер свака својој задаћи са свим одговара.

Г. *Дескашев* јунак је целе вечери, те се можемо њим само поносити. Изврсна гласа, изазвао је он и синоћ иза сваке арије бурно повлађивање. Г. *Дескашев* напредује ванредно брзо, особито се дивимо, како лепо и правилно кресцендира и декресцендира. Г. *Антон* изврстан је Олендорф, само каткад заборавља, да је пуковник, те копира местимице кључара из оперете „Момци на броду.“

Зар Олендорф има код сваке представе другу реченицу?

Синоћњи „у кош с тим“, што би имало одговарати немачком: „Schwamm drüber“ — није постизавао ни онога ефекта, који је при првој представи лепе ове оперете имао немачко-кајкавски барбаризам „Служвом прек“. Зар наши литерати неби могли наћи zgodну хрватску реченицу? „У кош с тим“ не значи ништа друго него „in Korb damit“, дакле је и то германизам, који се употребљује и разумети се може само у редакцијама политичких или белетристичких листова. За оно, што Немац хоће да каже фразом „Schwamm drüber“, има у штокаваца реченица „Махни то“ или „Манимо се тога“. Ако се већ ова или слична народна реченица нашем позоришном опћинству, које је навикло на посебан језик, неби свидела, онда би од свега још најбоље било, да се остави онај немачки „Schwamm drüber“. Има људи и код нас, који употребљују туђе реченице, и немачке и талијанске и францеске, па неби био грех да се и та остави непреведена.

Гђце *Прикрилова* и *Фрајденрајхова* биле су у сваком погледу извршене. Последња добила је красну киту цвећа после двојева „Љуби ме“. Гђца *Лесикка* опоравила се од последње предста-

ве, те је овај пут много боље своју партију певала. Збор и оркестар били су сложни како треба, а и игра у другом чину изведена је тако добро, да се на опште повлађивање морала опетовати. Кућа је била дупком пуна, јоште пунија него први пут, доказ, да је ова оперета нашем опћинству већ првом представом врло ушла у вољу. Ми смо уверени, да ће „Бак просјак“ пет пута узастопце даван напунити кућу. Да је оперета изврсно уведбана, имају за то заслугу једнаким начином господин Буро *Ајзенхут* као и наш местро *Зајц*, пак с тога нека је обојици једнако срдачна хвала. Морамо потпуно признање изразити и позоришној управи, која је оперету добро инсценирала, нарочито што се тиче костима; они су лепши и укуснији него што их видесмо на виданском позоришту у Бечу. Вечерас певаће се оперета по трећи пут.

Синоћњој представи присуствовао је преузвишени господин бан гроф *Кун Хедервари* са светлом госпођом баницом и са родбином.*

* (Народно позориште у Загребу.) „Нар. Нов.“ пишу: „Уз занимљиви концерт Шпањолаца приказивала су се два комада, сваки у једном чину, и то „*Consilium facultatis*“ од пољскога писца грофа *Алексе Фредра* и „*Пензионаткиња*“, нова шала од копривничког учитеља и драматичара *Ђуре Естера*.

Consilium facultatis,“ за који је пољски драматичар без сумње употребио од славнијег свог друга францескога главни мотив („Силом болесник“), али га је сасма другачије и на далеко краће обрадио, био је врло живо приказан, а главна заслуга иде у том погледу г. *Сајевика*, који је на уображено боловање већ од Молијера добро навикао. Он је синоћ изцрпио комику самога писца најинтензивнијим начином што је могао, а уз то је додао и своје индивидуалне примесе, која је опћинство добро забављала, премда би и без ње могло проћи. Човека вазда гладна и без тека, ма да пет до шест пута на дан обилне оброке троши; човека, који мисли, да је јако болестан, а управо је само јако љењ и велик ждера; човека, који се чини нервозним а управо је веома питом и добра срца: приказао је г. *Сајевик* с толико добре воље и тако доследно комично, да се опћинство током читаве представе веома добро забављало, те је своје задовољство г. *Сајевићу* живахним пљескањем исказало. Предмет у новом комаду *Ђуре Естера* „*Пензионаткиња*“ није верно приљен из хрватскога живота, а и драматички елемент заступан је у шали слабо, готово никако, те најпосле незнамо, какву је писац имао тенденцију с том шалом. У једном се само показао искусан и вешт рачунар: нешто приповедалачко-комичнога елемента, што га у шали има, предао је у руке г. *Антону*, а

он је дакако учинио од свога слуге *Томе* доброга звекана, који је са својим флоскулама из латинске и немачке граматике у стању натерати опћинство на смеј, па га тако и позабавити. Иначе је мало што у том најновијем продукту плоднога писца. Споменуо сам неку тенденцију. Та би се имала састојати у том, да је прави покор са школама „напредног деветнаестог века“, у којима девојке од седамнаест година науче, што им је коначни задатак, што је прави задатак жене у опште и на што им се ваља приправити. По изразима особа, којима је писац окружио своју пензионаткињу, чини се, да се он неслаже са таквим школама и да то сматра злим плодом несретнога 19. века. Ми на то одговарамо једном zgodном мишљу великога философа и педагога *Спенсера*: „Газде, који одгајају лепе коње и другу домаћу марву, морају много учити и покушавати, док науче, да произведу најбоље расе и да их рационално и примерно одгајају, а наши родитељи мисле и чином обично показују, да најплеменитије створове божије, децу своју, могу одгајати без науке, дуге и строге науке. Да како да им је за то одгој површан, обично погрешан и крив, а тога ради и последице његове жалосне. Но најтеже је одгајати девојке, које би се пре свега морале одгојити према сврси њиховој и будућем брачном животу њиховом; а баш се то ни у школама ни у кући обично не чини, те девојка ступи једнога дана у брак, неимајући појма о свом новом животу ни о дужностима својима. Тако се рађају покољења без правог одгоја.“ — Ја сам на памет навео мисли *Спенсерове* из једнога поглавја његове „*Науке о одгоју*“, али мислим да их нисам навео криво: а оне најбоље доказују обратно од онога, што би г. *Естер* хтео да истакне, ако је у опште на то питање мислио, јер у његовој шали, како већ спомену смо, та тенденција није ни мало јасна. Писац „*Пензионаткиње*“ закључио је своју шалу по старој страниј шаблони са три брака. „*Пензионаткиња*“ нема никакве драматичке вредности, но ако је већ потребно у нашем позоришту приказивати лудорије, онда волимо хрватске него немачке или сличне француске.

Приказивало се у главном према комаду добро. Госп. *Антон*, који је заслужан за вањски успех драмице, био је изазиван.

Кућа је била дупком пуна, а у банској ложи присуствовала је и представама и концерту „*Estudiantine*“ преузвишена госпођа баница: док је прексиноћ у представи „*Баруна Тренка*“ био присутан и преузвишени госп. бан са госпођом баницом.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

32. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 23.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 17. МАРТА 1884:

ДОН ЦЕЗАР ОД БАЗАНА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО ДИМАНОАР, ПРЕВЕО Н.

О С О Б Е:

Карло II., краљ шпањски	Марковић.
Дон Цезар од Базана	М. ЦВЕТИЋ.
Дон Жосе од Сантарема	Милосављевић.
Маркез Монтефијор	Динић.
Маркеза, жена му	Ј. Добриновићка.
Маритана, певачица по улицама	М. Рајковићка.
Лазарил	Л. Петровићка.
Капетан	Барбарић.
Чамција	И. Станојевић.
Судац	Љ. Станојевић.
Слуга	Рашић.

Г. МИЛОШ ЦВЕТИЋ, редитељ краљевског српског народног позоришта у Београду као гост први пут.

У недељу 18. марта по други пут: „СЕОСКА ЛОЛА“. Позоришна игра с певањем у 3 чина, написао Е. Тот, превео и за српску позорницу удесио С. Дескашев, музика од Д. Јенка.

— Гђа МАРИЈА ЦВЕТИЋКА, члан краљевског српског народног позоришта у Београду као гост први и последњи пут.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

Бољује: С. Димитријевићка.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.